

SAMYE
INSTITUTE

ความเข้าใจเรื่องยานทั้งสาม

ภาพ: ครูโตรเจ โตรโล

เรียนกัลยาณมิตรทั้งใกล้และไกล

ข้าพเจ้าหวังว่าเมื่อท่านได้อ่านศาสน์ฉบับนี้ ท่านก็คงจะสบายดี มีสุขภาพแข็งแรง และมีความสุข วันที่ระลึก
ปรมาจารย์ปัทมสมภพครั้งนี้เป็นวันของครูโตรเจ โตรโล ครูแห่งวัชรพิธีผู้เรืองโรจน์เหนือปัญญาญาณ
เนื่องในวาระมงคลวันนี้ ข้าพเจ้าจะขอกเล่าเรื่องความเข้าใจถึงความหมายและวัตถุประสงค์ของทั้งสามยาน
หรือระบบยานทั้งสาม คือ ยานพื้นฐาน (เถรวาท), ยานใหญ่ (มหายาน) และมนตรยานลับ (วัชรยาน)

ทุกวันนี้ ผู้คนมักอธิบายความแตกต่างของยานทั้งสามในแง่ความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภาษา หรือ ประวัติศาสตร์ แต่ตามความเข้าใจของข้าพเจ้า ทั้งสามยานนี้คือสามขั้นตอนการรักษาคิดใจมนุษย์ หรือหาก จะกล่าวตามศัพท์ทางธรรมก็คือ สามขั้นตอนการชำระมลทินที่กีดกันมิให้เราได้บรรลุความรู้แจ้งอันสูงสุด

ยานแรก คือ เกรวาท เน้นว่าสิ่งที่ต้องแปรเปลี่ยนคือทุกการกระทำที่เป็นอกุศล (กรรมเครื่องกีดกัน) กับ ทั้งความคิดอกุศลและกิเลส (กิเลสเครื่องกีดกัน) เกรวาทสอนว่า กรรมและอารมณ์ที่เป็นอกุศล เช่น กิเลสพิษ ทั้งสาม ฯลฯ มาจากความยึดติดในอัตตาตัวตน ดังนั้น การถอนรากถอนโคนความยึดมั่นถือมั่นในอัตตาตัวตน นี้จึงเป็นจุดมุ่งหมายหลักของเกรวาท และเป็นพื้นฐานของหนทางการแปรเปลี่ยนทั้งหมดในพระพุทธศาสนา

ในยานที่สอง คือ มหายาน สิ่งหลักที่ต้องแปรเปลี่ยนคือความยึดติดแบ่งแยกเป็นสองขั้ว (ความรับรู้อันเป็น เครื่องกีดกัน) เมื่อพระศากยมุนีพุทธเจ้าทรงสอนคำสอนมหายาน จึงเน้นเรื่องการปฏิบัติสมาธิภาวนาถึง ศูนย์ตา หรือการปฏิบัติสมาธิอันพ้นไปจากสติ พ้นจากการแบ่งแยกผู้รับรู้และสิ่งที่ถูกรับรู้

ยานสุดท้าย คือ วัชรยาน มุ่งเน้นโดยตรงว่าต้องแปรเปลี่ยนเครื่องกีดกันประการที่สี่ คือรากฐานของ เครื่องกีดกันสามประการแรก เครื่องกีดกันประการที่สี่นี้คือระลอกแรกของความคิดปรุงแต่ง หรือความ ปั่นป่วนแรกในจิต (เครื่องกีดกันคือนิสัยเคยชิน) หนทางวัชรยานมุ่งแปรเปลี่ยนเครื่องกีดกันนี้ด้วยความรู้แจ้ง ธรรมชาติพื้นฐานบริสุทธิ์อันเป็นต้นกำเนิดของทุกสิ่ง

ด้วยประการอย่างนี้ ยานทั้งสามสร้างหนทางรักษาโรคของเราขึ้นมา จะขอยกตัวอย่างเปรียบเทียบว่า หากตับของท่านทำงานได้ไม่ดี ท่านอาจปวดศีรษะด้วย เกรวาทมุ่งเน้นจะรักษาความปวดศีรษะซึ่งเป็นอาการ มหายานรักษาสาเหตุโดยตรง ในกรณีก็คือรักษาโรคตับ ส่วนวัชรยานไปไกลยิ่งกว่านั้น มุ่งเน้นสาเหตุ ที่ละเอียดลึกซึ้งยิ่งขึ้นของโรคตับนั้น อาจเป็นการอักเสบของร่างกาย ในกรณีเปรียบเทียบนี้ หนทางวัชรยาน จะเป็นการรักษาอาการอักเสบในระดับเซลล์ อันเป็นมูลเหตุของความเจ็บป่วยและอาการทุกอย่าง

ดังนั้น แม้ว่ายานทั้งสามอาจมีความแตกต่างทางวัฒนธรรม ภาษา และประวัติศาสตร์ แต่การอธิบาย เพียงแง่มุมนี้ทำให้พลาดประเด็นที่กล่าวถึงมาแล้วของคำสอนเหล่านี้ไปโดยสิ้นเชิง และใช้มุมมองส่วนตัว

มามองหนทางในพระพุทธศาสนา แต่จากแง่มุมเรื่องยาน ชัดเจนว่ายานเหล่านี้ร่วมกันสร้างหนทางแห่งการแปรเปลี่ยนที่นำไปสู่ความรู้แจ้งธรรมชาติอันแท้จริง ดังนั้น ข้าพเจ้าจึงมองเห็นว่ายานทั้งสามนี้เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน และต้องเข้าใจว่าสำคัญเท่ากัน ยานทั้งสามนี้เกิดขึ้นจากพรและคำสอนของท่านมหาครูปทุมสมภพ

ประเด็นที่สองที่ข้าพเจ้าต้องการกล่าวถึงคือแต่ละยานเป็นสิ่งที่สอนผู้ฟังเฉพาะกลุ่มด้วยวัตถุประสงค์เฉพาะ เริ่มต้นจากในเถรวาท เน้นเรื่องกรรมและผลกรรมอย่างยิ่ง ในบริบทนี้ พระพุทธองค์ตรัสว่า “ตถาคตไม่อาจใช้มือชำระอกุศลกรรมของเธอ หรือมอบความรู้แจ้งของตนเองแก่เธอได้ ตถาคตทำได้เพียงแสดงหนทาง การแปรเปลี่ยนแก่เธอ และข้อที่เธอจะทำตามหรือไม่ นั่นขึ้นอยู่กับเธอเอง” นี่คือท่าทีของพระพุทธเจ้าในบริบทของเถรวาท เพราะวัตถุประสงค์หลักที่พระองค์ตรัสถึงคือความสำคัญของการรับผิดชอบต่อการกระทำของตนเอง ในที่นี้พระพุทธเจ้าทรงสอนสรรพสัตว์ว่า พวกเขาสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ฉะนั้นจึงต้องรับผิดชอบต่อตนเอง พระองค์สอนว่า เราอาจเป็นได้ทั้งผู้คุ้มครองตนเอง หรือจะเป็นศัตรูของตนเองก็ได้

ในมหายาน สิ่งหลักที่มุ่งเน้นคือจิต ความกรุณา และโพธิจิต สิ่งเหล่านี้ถือว่าสำคัญยิ่ง เพียงพอที่จะลดและแม้แต่กำจัดอกุศลกรรมได้ นั่นคือเหตุที่ท่านศานติเทวะกล่าวไว้ว่า เพียงโพธิจิตอันแท้จริงชั่วครู่เดียวเท่านั้นก็สามารถชำระอกุศลกรรมที่สั่งสมมานานนับกัลป์ได้ นี่แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า จิตคือสิ่งหลัก และความกรุณากับโพธิจิตจึงทรงพลังยิ่งกว่ากรรม ดังนั้น จุดเน้นของคำสอนแตกต่างกันในเถรวาทและมหายาน เพราะผู้ฟังเป็นคนละกลุ่ม ในช่วงเริ่มแรก เรามองไม่เห็นความสำคัญของจิต และจุดมุ่งเน้นส่วนมากจึงอยู่ที่การกระทำภายนอก แต่เมื่อเราได้ปฏิบัติบนหนทางและเห็นบทบาทหลักของจิตชัดเจน เมื่อนั้น เราจึงเริ่มได้รับประโยชน์จากคำสอนมหายานเรื่องการแปรเปลี่ยนจิต ส่วนวัชรยานสอนเรื่องธรรมชาติของจิต คือพระพุทธะที่แท้จริง และพรของธรรมชาติเดิมแท้นั้น ในกรณีนี้ จำเป็นยิ่งที่ต้องเข้าใจว่าเมื่อเรากล่าวถึง “พระพุทธะ” เราหมายถึงการละทิ้งสิ่งซึ่งอัตตาตัวตนและความยึดติดแบ่งแยกสิ่งต่างๆ เป็นสองชั่ว ที่หมายถึงการละทิ้งกรรม ความคิดปรุงแต่งและอารมณ์ที่เป็นอกุศลโดยสิ้นเชิง นี่คือสิ่งที่เราเรียกว่าพระพุทธะ คือปัญญาญาณเดิมแท้อันตรัสสมบุรณ์

วัชรยานสอนว่า พระพุทธะทรงพลังทุกประการ เพราะเป็นความจริงระดับปรมาตม์ที่ไม่เปลี่ยนแปลง
สิ่งอื่นล้วนแต่เป็นความจริงระดับสมมติและเป็นมายา นี่คือเหตุที่วัชรยานมีการเน้นพรของพระพุทธเจ้า
ความกรุณาอันไร้ขอบเขต และปัญญาญาณอันพ้นไปจากการแบ่งแยกเป็นสองขั้ว ปัญญาญาณอันพ้นไป
จากการแบ่งแยกเป็นสองและความกรุณาสามารถแปรเปลี่ยนทุกสิ่งได้ เพราะเป็นธรรมชาติที่แท้ของความ
เป็นจริง ดังนั้น เราไม่ได้กำลังกล่าวถึงพรของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีชีวิตอยู่ ณ ช่วงเวลาหนึ่ง นี่คือการ
เข้าใจผิดโดยสิ้นเชิงและทำให้เข้าใจผิดมากโข ที่จริงแล้ว เรากำลังกล่าวถึงพรแห่งความจริงระดับปรมาตม์

ดังนั้น วัชรยานมุ่งเน้นปัญญาญาณยิ่งกว่าทุกสิ่งทุกอย่าง และสอนเรื่องพรแห่งปัญญาญาณ ธรรมชาติที่แท้
อันหมายถึงการแปรเปลี่ยน นี่เป็นที่มาของชื่อ ‘วัชรยาน’ คำว่า ‘วัชระ’ หมายถึงธรรมชาติอันไม่สามารถ
ทำลายได้ ความจริงที่พระพุทธองค์ทรงสอนให้เราจำแนก นี่คือพระพุทธะในระดับปรมาตม์ที่ไม่แยกจาก
พระพุทธเจ้านับองค์ไม่ถ้วนในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต เช่นเดียวกับเหล่าพระโพธิสัตว์ พระชากินี และ
เทพในวัชรยาน เมื่อท่านรู้ข้อนี้ ท่านก็จะเข้าใจว่าพรของพระพุทธะหมายความว่าอย่างไร

ดังนั้น การเปลี่ยนจุดเน้นจากยานหนึ่งไปสู่อีกยานหนึ่งแสดงให้เห็นกระบวนการแปรเปลี่ยน ประการแรก
คำสอนเถรวาททำให้เราได้เรียนรู้จะรับผิดชอบต่อการกระทำและหนทางของตนเอง ต่อจากนั้น มหายาน
สอนเราเรื่องความสำคัญของจิตและวิธีแปรเปลี่ยนจิตด้วยการชำระกับการสังฆม สุตท้าย วัชรยานชี้ให้เห็น
ธรรมชาติอันบริสุทธิ์ของจิต คือปัญญาญาณอันไม่แบ่งแยกเป็นสองขั้ว

เมื่อท่านเข้าใจบริบทของคำสอนเหล่านี้ ท่านก็จะเข้าใจตรรกะอันสมบูรณ์ของคำสอน ไม่มีความขัดแย้ง
ในพุทธธรรม เพราะแต่ละคำสอนนั้นได้ปรับให้เหมาะสมกับความจำเป็นของบุคคลแต่ละกลุ่ม เหมาะสมกับ
ระดับของบุคคล แต่เมื่อเราพยายามจะวิเคราะห์ทุกสิ่งจากแง่มุมการใช้เหตุผลอย่างเดียวโดยที่ไม่พิจารณาถึง
แง่มุมคำสอนที่ปฏิบัติได้จริง จึงดูเหมือนจะขัดแย้งกัน ข้าพเจ้าได้เคยเห็นความขัดแย้งเรื่องพระพุทธธรรม
มานาน แต่บัดนี้ข้าพเจ้าพ้นจากข้อจำกัดนั้นแล้วด้วยพรจากครูของข้าพเจ้า พระธรรม คำสอนของท่าน
มหาครูรูปทมิฬสมภพ และด้วยความอุทิศตนที่ข้าพเจ้ามีต่อการปฏิบัติและครูของตนเอง นี่คือการรวม
เหตุปัจจัยที่เราจำเป็นต้องมีเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันสมบูรณ์ ที่ข้าพเจ้าหวังว่าพวกท่านจะมีในวาระ
วันศุกร์ เจ โดโรโล ครูแห่งวัชรพิโรธผู้เรื่องโรจน์เหนือปัญญาญาณ วันนี้

ด้วยความรักเมตตาถึงและสวดอธิษฐานให้

สัพพะมังคะลัง (ขอมงคลทั้งปวงจงบังเกิดมี)

พักชก รินโปเช